

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף מד

בסוף הדף הקודם מסופר שנחמיה תלמידו של רב נחמן היה טרוד בלימודו ובתוך כך יצא מחוץ לתחום בשוגג. רב חסדא שראה זאת פנה לרב נחמן ואמר לו שתלמידו שרוי בצער ואינו יכול לזוז ממקומו. אמר לו רב נחמן שיעשה מחיצה מבני אדם שעשו עירובי תחומין ויכולים ללכת עד למקומו של נחמיה, ויקיפו אותו מצדדיו עד התחום, וכך יוכל ללכת בתוכם נחמיה חזרה לתחומו. **הגמרא מקשה על פיתרון זה:**

נפל דופנה לא יעמיד בה אדם: סוכה שנפלה הדופן שלה – לא יקח אדם ויעמיד אותה שם וכן לא יעמיד שם בהמה או כלים בכדי שישמשו כדופן. ולא יזקוף את המיטה כנגד הפירצה ויפרוס עליה סדין בכדי שתשמש לדופן. כי לא בונים אוהל ארעי בשבת ויו"ט.

הגמרא מביאה ברייתא הפוכה:

עושה אדם את חברו דופן: בכדי לאכול בסוכה, וכן זוקף את המיטה בשביל לעשות צל על המת והמאכלים.

פקק החלון: מכסה של החלון שקשור ומחובר לכותל מותר לסגור בו את החלון בשבת ויו"ט. אבל אם הוא לא קשור ולא מחובר - נחלקו רבי אליעזר וחכמים אם מותר לעשות כן.

הגמרא תבאר שכל מחלוקתם היא רק להוסיף על הבנין הקיים, אבל לכו"ע אסור לעשות מתחילה אהל אפילו ארעי בשבת.

עשאה לבהמה דופן לסוכה: רבי מאיר פוסל שמא תברח הבהמה וישאר בלא דופן, ורבי יהודה מכשיר.

הגמרא מנסה לומר שרבי מאיר שפוסל דופן כזו יתיר לעשות זאת בשבת ויו"ט כיון שדבר זה לא נחשב לעשיית 'מחיצה' גמורה אלא 'לאהל ארעי', ורבי מאיר סובר שמותר לעשות אוהל ארעי בשבת. ואילו רבי יהודה שמתיר בסוכה יאסור כאן. נמצא שהברייתא שמתירה להעמיד דופן מאדם (ולכאורה גם מבהמה) סוברת כרבי מאיר, והברייתא שאוסרת כרבי יהודה.

[\(המשך בדף הבא ↓\)](#)

(המשך מדף קודם ↑)

רש"י מעיר שא"א באמת לתרץ בן, מכיון שהרי הגמרא שמתירה לעשות דופן מאדם כותבת במפורש שעושה זאת בשביל סוכה, דבר שאסר רבי מאיר לעשות? אלא שהגמרא מקשה על תירוץ זה כבר קושיות אחרות.

וכלים אכלים לא קשיא: הגמרא מתרצת את הסתירה בין הברייתות לגבי עשיית דופן מכלים מיטה ובהמה. שהברייתא שאוסרת מדברת על מקרה ש'נפל דופנה' של הסוכה דהיינו שחסר לה דופן לשיעור סוכה (שהוא שלוש דפנות) ויש לה רק שתי דפנות, ולכן אסור לו עכשיו לעשות דופן שלישית בזה הוא יוצר את ה'אוהל' ואסור לעשות אוהל ארעי ביו"ט.

אבל הברייתא שמתירה מדברת על מקרה שכבר יש שלוש דפנות, ורוצה לעשות דופן רביעית רק בשביל 'שלא תיפול חמה על המת ועל האוכלין' שהיא רק תוספת על האוהל שמתירים רבנן לעשות בשבת.

אדם אדם לא קשיא: הגמרא מתרצת את הסתירה לגבי העמדת אדם לדופן. בשתי הברייתות מדובר שחסרה דופן שלישית לסוכה, ובכל אופן הברייתא השניה מתירה לעשות זאת באדם (הברייתא מציינת במפורש 'עושה אדם את חברו דופן כדי שיאכל וישתה'). הברייתא האוסרת מדברת שהאדם מודע לכך שהוא משמש כדופן, ואילו הברייתא שמתירה מדברת במקרה שהאדם לא מודע לכך. ומותר כי אין דרך עשיית אוהל בצורה כזו.

הנהו בני גננא: מעשה בבני חופה שהכניסו מים מרשות הרבים לרשות היחיד, על ידי מחיצה של בני אדם מדעתם של אותם אנשים, והלקה אותם שמואל 'מכת מרדות' על כך.

הנהו זיקי: מעשה בנודות של עור השייכים לרבא, שהיו מושלכים ברחובה של העיר מחוזא. כאשר חזר רבא מהדרשה שמסר בבית הכנסת, ליוו אותו האנשים, ובתוך כך השמש של רבא הכניס את הנודות בתוך המחיצה העשויה מהאנשים המלווים את רבא. לשבת הבאה שוב קרה אותו הדבר, ורצה השמש שוב להכניס את הנודות, אך

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

רבא אסר עליו מכיון שעכשיו כבר יודעים האנשים שהוא משתמש בהם, ונחשב הדבר למחיצת בני אדם 'לדעת'.

משנה: מי שיצא מחוץ לתחום ברשות חכמים (= כגון להעיד עדות החודש / הצלת נפשות / מיילדת), ובעודו מהלך אמרו לו שכבר נעשה מעשה ואינו צריך להמשיך ללכת, יש לו רשות ללכת אלפיים אמה לכל צד מהמקום שבו הוא עומד עתה. ואם הוא עדיין בתוך התחום, כאילו לא יצא. כל היוצאים וכו' (= יבואר בגמרא).

גמרא: מה היא כוונת המשנה "אם הוא עדיין בתוך התחום, כאילו לא יצא" (= הרי בוודאי שהוא לא יצא שהרי הוא בתוך התחום)? לדעת רבה: אם הוא בתוך התחום שלו כאילו הוא לא יצא **מביתו**, כגון שאם הוא התרחק מביתו אלף אמה או לא נותנים לו אלפיים אמה מהמקום שהוא עומד כעת, אלא יש לו אלפיים אמה מביתו כאילו הוא לא יצא. והיחידוש הוא שאנו לא אומרים שכיון שהוא עקר את רגליו ברשות חכמים לכן יש לו אלפיים אמה מהמקום שבו הוא עומד כעת. לדעת רב שימי בר חייא: אם היו התחומים החדשים שנתנו לו חכמים מובלעים בתוך התחום הקודם שלו, כאילו הוא לא יצא **מתחומו** הראשון, כגון שהתרחק מביתו שלשת אלפים אמה והודיעו לו שם שאינו צריך ללכת, נתנו לו חכמים אלפיים אמה לכל צד מהמקום שבו הוא עומד כעת, וכיון שהאלפיים אמה האלה נכנסות לתוך תחום ביתו, כאילו הוא לא יצא מביתו ומותר לו ללכת לביתו, והרי הוא חוזר לשביתתו הראשונה שיש לו אלפיים אמה מביתו לכל צד.

טעם מחלוקתם: לדעת רב שימי בר חייא הבלעת תחומין מילתא - כלומר תחומים המובלעים אלו באלו נידונים כתחום אחד, ולדעת רבה אין הם נידונים כתחום אחד, ואם יצא מתחומו הראשון הרי הוא מפסיד אותו לגמרי.

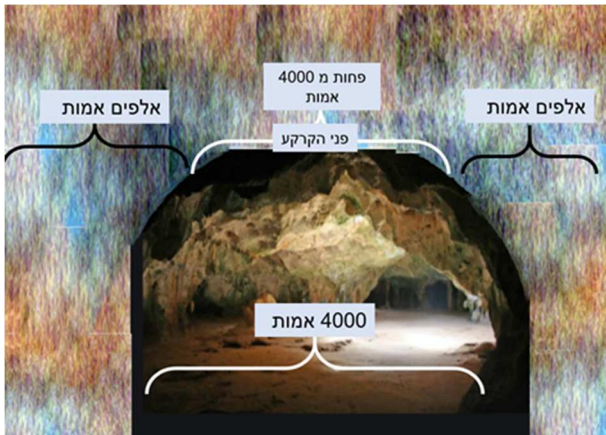
אביי מקשה על רבה: מי ששבת במערה (ראה ציור בדף הבא) שיש בתוכה חלל של ארבעת אלפים אמה, ועל גגה יש פחות מארבעת אלפים אמה (= שכותלי המערה משופעים לצד הגג), ויש לה שני פתחים בשני קצותיה - למזרח ולמערב, מותר לו

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

ללכת בשבת בכל חלל המערה וכן מותר לו לצאת מאיזה פתח שרצה וללכת משם אלפיים אמה לכל רוח. וכן מותר לו ללכת על כל גגה של המערה כאחד ומוץ לו אלפיים אמה לכל רוח, משום שהוא פחות מארבעת אלפים אמה ונמצא שתחום האלפיים אמה שיש לו מהפתח המזרחי לצד מערב (= שהרי יש לו מהפתח אלפיים אמה לכל צד) מובלע בתוך תחום האלפיים אמה שיש לו מהפתח המערבי לצד מזרח. א"כ מובח שתחומים המובלעים נידונים כתחום אחד!

ולדעת רבה - אכן במערה הנ"ל התחומים המובלעים נידונים כתחום אחד, משום שהוא שבת באויר מחיצות המערה מבעוד יום והוא קנה שביתה בשני פתחי המערה, אבל במשנתנו מדובר שהוא יצא מחוץ לתחום ברשות חכמים, והרי הוא לא שבת מבעוד יום בתחומו השני, ולכן אין הוא קונה שני תחומים כאחד אלא בשעה שקונה שביתה במקום אחד הפסיד את שביתתו הראשונה, ואם הוא יצא מתחומו הראשון אין הוא יכול לחזור לביתו אף אם תחומו השני מובלע בתוכו.

ציור: izak rossler